

Hannie van Genderen
Schematherapie Opleidingen

WORKSHOP

**LONELY AT THE TOP
SCHEMATHERAPIE BIJ NARCISME
2109U-NPS**

Utrecht, september 2021

Van Genderen Opleidingen
Eburonenweg 42
6224 HX Maastricht

www.schematherapieopleidingen.nl
info@schematherapieopleidingen.nl

INHOUDSOPGAVE

1.	Opleiders	3
2.	Cursusprogramma	3
3.	Cursuslocatie	3
4.	Doelgroep	4
5.	Algemene informatie	4
6.	Accreditatie cursus	5
7.	Werkwijze en toetsing	5
8.	Overige cursussen en workshops	6
9.	Literatuur	10
10.	Bijeenkomst 1	12

De slides, de bijlagen, de vragenlijsten en de artikelen, die bij deze cursus horen, kunt u downloaden via de website www.schematherapieopleidingen.nl
Ga in het menu naar het tabblad 'Cursisten'. Vervolgens klikt u op 'Schematherapie bij Narcisme'.
Let erop, dat u de bestanden zult moeten downloaden om ze te kunnen gebruiken!

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van H. van Genderen.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich te wenden tot H. van Genderen.

1. Opleiders

Mw. Drs. H. van Genderen (Hannie) – Coördinatie

Klinisch psycholoog, psychotherapeut, supervisor/leertherapeut/opleider VGct, de Vereniging voor Schematherapie, ISST Individual and Group. Geeft individuele en groepstherapie aan volwassenen met persoonlijkheidsstoornissen. Praktijk voor Klinische Psychologie van Genderen.
info@schematherapieopleidingen.nl

Dhr. Drs. R. van der Wijngaart (Remco) - Docent

Psychotherapeut, GZ-psycholoog en supervisor/leertherapeut/opleider VGct, ISST en de Vereniging voor Schematherapie. Geeft individuele therapie aan volwassenen in eigen praktijk Perspectief, Psychotherapie Maastricht. Vice President van de ISST.
remcovanderwijngaart@gmail.com

2. Cursusprogramma

Onderwerpen	Datum	Docent
Cursusdag 1 Casusconceptualisatie Zelfverheerlijker Empathische Confrontatie & Grenzen stellen Imaginaire Rescripting bij verwennende ouders Stoelentechniek bij Zelfverheerlijker	22-10-2021	Drs. Remco van der Wijngaart

3. Cursuslocatie

Vergadercentrum
Vredenburg 19
3511 BB Utrecht
T (030) 2310068

4. Doelgroep

Hulpverleners met een postdoctorale opleiding* of vaktherapeuten (RVB), die werken met schematherapie. Een voorwaarde voor deelname is kennis en vaardigheden op het gebied van schematherapie op basisniveau (d.w.z. minimaal 25 uur cursus).

- * In het reglement van het register schematherapie staat kort samengevat:
Hulpverleners die GZ, PT, KP, psychiater of vaktherapeut (RVB) zijn kunnen deelnemen en degenen die in opleiding zijn tot deze registratie. Ook (aspirant) leden van specialistische verenigingen mogen deelnemen.
Anderen (bv. basispsychologen en overige HBO-ers) mogen alleen deelnemen als zij nauw samenwerken met geregistreerde schematherapeuten. Voor de precieze formulering zie www.schematherapie.nl onderdeel reglement cursussen.

5. Algemene informatie

Schematherapie bij narcisme.

Narcisme is in onze samenleving wijd verbreid, maar mensen met narcistische problematiek hebben niet zo vaak een hulpvraag. Pas als hun wereld volledig lijkt in te storten door een echtscheiding of ontslag, komen deze mensen in de knel en vragen zij om hulp of worden zij door anderen gestuurd om zich te laten helpen.

De behandeling wordt bemoeilijkt door het egocentrische en arrogante gedrag waar narcisten om bekend staan, alsmede de woedebuien, die optreden als de patiënt zich tekort gedaan of gefrustreerd voelt. Hierdoor eindigen veel behandelingen voortijdig, al dan niet door toedoen van de therapeut.

Veel vormen van persoonlijkheidsproblematiek (met name BPS en cluster C) kunnen effectief worden behandeld met schematherapie. Het onderzoek naar schematherapie bij narcistische persoonlijkheidsstoornis staat nog in de kinderschoenen, maar eerste resultaten zijn gunstig (Bamelis et al., 2014).

Doelstellingen voor deze cursus:

De dynamiek van narcisme goed begrijpen en een casusconceptualisatie maken

In deze workshop zal een modimodel voor narcisme worden toegelicht dat door Young et. al. (2005) en Arntz en Jacob (2012) is ontwikkeld. Wat zijn veel voorkomende schema's, coping stijlen en modi bij de narcistische persoonlijkheidsstoornis? Wat zijn gangbare opvoedingsstijlen van ouders van narcisten in de dop?

Valkuilen in het hanteren van de therapeutische relatie herkennen en hanteren

De leidraad voor de behandeling is de vraag "Wie denk je wel dat je bent!". Dit motto slaat zowel op het gedrag van de patiënt, die neigt de therapeut te kleineren en te domineren, als op het gedrag van de therapeut die zich gaat ergeren aan het veeleisende en manipulatieve gedrag van de patiënt. Welke schema's van de therapeut spelen hierbij mogelijk een rol? Hoe kun je deze dynamiek hanteren in de therapeutische relatie (limited reparenting, empathische confrontatie en grenzen stellen)?

Technieken toepassen die de schema's en modi te veranderen

Om het kwetsbare eenzame kind te bereiken zijn cognitieve technieken alleen ontoereikend, omdat de patiënt deze kwetsbare kant veelal ontkent. Via experiëntiële technieken lukt dat veel beter, maar hoe krijg je de patiënt zover dat hij dat wil proberen?

6. Accreditatie cursus

- VGCT: als nascholing herregistratie
- FGzPt: herregistratie KP
- Register Vaktherapeutische Beroepen

7. Werkwijze

Theoretische inleiding, demonstraties door docent en audiovisuele voorbeelden en oefenen in tweetallen.

8. Overige cursussen en workshops

Er is een uitgebreid aanbod van vervolgcursussen en workshops voor verschillende doelgroepen. Om deze cursussen en workshops te volgen dien je minimaal een basiscursus schematherapie van 25 uur gevolgd te hebben.

VOLWASSENEN

Cursus Schematherapie voor Gevorderden (25 uur)

Na de basiscursus is het sterk aan te bevelen om via supervisie en intervisie meer ervaring op te doen met de behandeling van lichtere tot middelzware patiënten. Daarna kan een cursus schematherapie voor gevorderden (25 uur) gevolgd worden. In deze cursus ligt het accent op zwaardere problematiek en kunnen alle persoonlijkheidsstoornis aan de orde komen. In deze cursus is veel ruimte voor de inbreng van problematiek van eigen patiënten en de knelpunten, die de cursist ervaart, bij het toepassen van de verschillende technieken.

Cursus Schematherapie voor Cluster C (25 uur)

Patiënten met een Cluster C persoonlijkheidsstoornis lijken makkelijker te behandelen, omdat zij minder vaak in crisis raken, maar hun hardnekkige vermijdende en controlerende copingstrategieën zijn tamelijk moeilijk te doorbreken. Ook patiënten met hardnekkige angst- en stemmingsstoornissen hebben nogal eens (trekken van) een ontwijkende-, afhankelijke- of een dwangmatige persoonlijkheidsstoornis waardoor hun klachten onvoldoende verbeteren door de reguliere behandelmethodes.

Recent zijn een aantal modusmodellen voor cluster C ontwikkeld door Arnoud Arntz en anderen en zijn meer specifieke behandeltechnieken ontwikkeld om deze problematiek te behandelen.

Cursus Schematherapie in Groepen (25 uur)

Veel patiënten lijken nog meer te profiteren van groepstherapie dan van de toch al zo succesvolle individuele schematherapie. Het meeste onderzoek is gedaan naar de effectiviteit bij patiënten met BPS, maar inmiddels is ook al veel ervaring opgedaan met cluster C problematiek. Schematherapie in groepen (STG) is een integratieve vorm van groepstherapie, die aspecten van directieve groepstherapie combineert met aspecten van psychodynamische groepen. In STG wordt veel gebruik gemaakt van experimentele technieken. In de cursus zal hier veel aandacht aan besteed worden.

ADOLESCENTEN

Schematherapie Gevorderd voor Adolescenten (25 uur)

Dit is een cursus voor gevorderden, dus voor deelnemers, die al een basiscursus schematherapie (voor adolescenten of volwassenen) hebben gevolgd en enige ervaring met schematherapie hebben opgedaan. In deze cursus komt de toepassing van de schematherapie met betrekking tot specifieke adolescenten-thema's aan de orde

Schematherapie in Groepen voor Adolescenten (25 uur)

Schematherapie in groepen (STG) is een interactieve vorm van groepstherapie, die aspecten van directieve groepstherapie combineert met aspecten van de psychodynamische groepen. In STG wordt veel gebruik gemaakt van experimentele technieken. De inhoud van de cursus is gebaseerd op jarenlang ervaring van de Riagg Maastricht (afdeling kind en jeugd) en de resultaten van het onderzoek van Farrell, Shaw & Webber.

WORKSHOPS

Schematherapie Supervisoren (2 dagen)

Sinds 1 mei 2016 is het voor aanstaande supervisoren van de Vereniging voor Schematherapie verplicht een tweedaagse supervisorencursus te volgen. Ook voor schematherapeuten, die al langer supervisor zijn, is deze cursus interessant om de supervisie-vaardigheden te verdiepen. In deze cursus wordt de cursist vertrouwd gemaakt met de state-of-the-art op het gebied van supervisie geven, de taken en verantwoordelijkheden van effectief supervisorschap en het competentiegericht superviseren van schematherapeuten.

Workshop Schematherapie voor Partnerrelaties (2 dagen)

Schematherapie kan toegepast worden in een partnerrelatie waarbij een van de twee of allebei een persoonlijkheidsstoornis hebben.

Een partnerrelatie betreft immers een 'interpersoonlijke ontmoeting' tussen de individuele schema's en onderliggende basisbehoeften van beide partners. Helaas, ontwikkelen relaties zich lang niet altijd volgens het initiële droomscenario. Als de basisbehoeften binnen een intieme relatie onvervuld blijven, worden oude schema's en coping strategieën en modi opnieuw 'getriggerd'. Bij ST-C (Schema Therapy for Couples) ligt de focus op het valideren en vervullen van elkaars basisbehoeften. ST-C integreert cognitieve-, experiëntiële- en gedragsmatige technieken en 'limited reparenting', gericht op iedere partner afzonderlijk en beide partners samen. In deze workshop leren de deelnemers o.a.

- De relatieproblematiek te herformuleren in termen van schema's, copingstrategieën en modi.
- Ontdekken wat de onderliggende boodschappen zijn, die de schema's en modi bij elke partner 'triggeren'.
- Hoe de partners hun eigen behoeftes kunnen herkennen en vervullen en ook die van de ander.

Ouderschematherapie (2 dagen)

Ouderschematherapie is erop gericht om ouders te steunen om zoveel mogelijk vanuit hun gezonde oudermodus te reageren op modi van het kind. De modusinteractiecirkel geeft helderheid hoe modi van het kind en van de ouder elkaar triggeren. Er wordt ingegaan op de behoeften van ouders zelf, die in het verleden en vaak nu nog steeds niet bevredigd werden en gekeken hoe ouders kunnen omgaan met modi van het kind en de behoeften van het kind.

Schematherapie bij jongeren met gedragsproblemen en persoonlijkheidsproblematiek (2 dagen)

Het werken met jongeren met gedragsproblemen stelt ons voor allerlei uitdagingen. Zo hebben deze jongeren over het algemeen weinig intrinsieke motivatie voor verandering of behandeling en roepen de gedragsproblemen allerlei schema's en modi bij onszelf op. In deze verdiepende 2-daagse workshop worden richtlijnen en behandelstrategieën, zowel gericht op de individuele jongere als op het systeem, besproken en geoefend.

Modusgerichte speltherapie (1 dag)

Schematherapie gebruikt het spel van het kind om met de verschillende modi te experimenteren en bepaalde patronen te veranderen. In de modusgerichte schematherapie is de therapeut actief gericht op het contact maken het kwetsbare kind in het kind zelf, biedt alternatieven voor disfunctionele coping modi en versterkt de gezonde kanten in het kind. De technieken van de schematherapie worden op spelniveau gebruikt (limited reparenting, imaginatie met rescripting, experimenteren met verschillende modi).

Vervolgcurcus 'groepsschematherapie voor adolescenten en volwassenen' (2 dagen)

Groepsschematherapie kan heel complex zijn en ook meer ervaren schematherapeuten worstelen soms met zeer uitdagende en lastige cliënten en groepsituaties. Tevens kunnen complexe situaties ontstaan door de interactie tussen de twee co-therapeuten.

Diverse knelpunten, zoals omgaan met agressie in de groep, groepsleden weigeren mee te doen aan oefeningen voor het blijde kind of die zo'n sterke beschermer hebben dat zij vrijwel nergens aan meedoen enzovoorts, zullen in deze workshop aan de orde komen.

Workshop 'Imaginaire Rescripting' (2 dagen)

Imaginaire rescripting wordt over het algemeen gezien als een van de meest effectieve technieken binnen de schematherapie. Toch is het vaak niet eenvoudig om deze techniek toe te passen. Zo worden therapeuten regelmatig geconfronteerd met uitdagende situaties waarin de patiënt bijvoorbeeld zegt 'Ik heb geen herinneringen uit mijn kindertijd' of 'Ik wil niet die oude herinneringen ophalen, waarom zou dat helpen?'. Verder zijn patiënten in hun jeugd vaak zo beschadigd dat de herinneringen aan hun jeugd erg emotioneel beladen zijn. Therapeuten voelen zich daardoor geremd om met imaginatie beelden uit dat belaste verleden op te halen uit angst voor decompensatie.

Workshop 'Meerstoelentechniek' (2 dagen)

Het is bekend dat de stoelentechniek een belangrijk werkzaam element is binnen schematherapie, omdat het de schema's verandert op beleavingsniveau. In de praktijk blijkt het echter vaak toch moeilijk om deze techniek toe te passen. Sommige therapeuten voelen zich onervaren in het toepassen van deze techniek, omdat het niet hun gebruikelijke manier van werken is. Daarnaast zijn er in de praktijk diverse uitdagende situaties die nog niet behandeld zijn in eerdere cursussen.

Workshop hanteren van boze modi in schematherapie (2 dagen)

Doelstelling van deze workshop is het beter in staat zijn met boosheid in de therapeutische relatie om te gaan.

In deze cursus leren de cursisten op de eerste plaats om goed te differentiëren tussen de verschillende vormen van boosheid. De leidende vraag daarbij is "vanuit welke modus toont de patiënt de boosheid?". Is dat het boze kind, een boze beschermer, een aanval en pestmodus, een zelfverheerlijker of de gezonde volwassene?" De cursisten zullen in twee dagen leren om boze modi beter te hanteren met gebruik van specifieke methoden en technieken.

Specialistische workshop 'Chronische Depressie' (1 dag)

Hoewel CGT een bewezen effectieve behandeling is van depressie is slechts 40-50% van de patiënten klachtenvrij na een eerste behandeling. Bovendien ontwikkelt 5-20% van deze populatie een chronische vorm van depressie die therapieresistent lijkt te zijn. Deelnemers leren in deze workshop hoe ze een chronische depressie kunnen conceptualiseren in termen van schema's en modi. Daarnaast leren ze hoe ze specifieke methoden en technieken uit de schematherapie kunnen toepassen in de behandeling van chronisch depressieve klachten. De dag zit vol, soms speelse, oefeningen om veel ervaring op de te doen en tegelijkertijd niet 'besmet' te raken met de depressieve klachten waarover gesproken wordt."

Workshop 'Narcistische persoonlijkheidsstoornis' (1 dag)

Narcisme is in onze samenleving wijdverbreid, maar mensen met narcistische problematiek hebben niet zo vaak een hulpvraag. De behandeling wordt bemoeilijkt door het egocentrische en arrogante gedrag waar narcisten om bekend staan, alsmede de woedebuien, die optreden als de patiënt zich tekortgedaan of gefrustreerd voelt. Hierdoor eindigen veel behandelingen voortijdig, al dan niet door toedoen van de therapeut. Deze workshop heeft als doel de specifieke problemen bij de behandeling van NPS beter te leren hanteren. Onderwerpen zijn o.a.

- De dynamiek van narcisme goed begrijpen
- Valkuilen in het hanteren van de therapeutische relatie herkennen en hanteren
- Technieken aanpassen om effectiviteit van de behandeling te vergroten.

Workshop 'Gezonde volwassene' (1 dag)

In de literatuur en het onderwijs over schematherapie is lange tijd met name de nadruk gelegd op het bewerken van de disfunctionele ouder- en copingmodi en het valideren van de behoeften van het Kwetsbare Kind-deel van patiënten. Hoewel het versterken van de Gezonde Volwassene wel genoemd werd als uiteindelijk doel van de behandeling, was er weinig specifieke aandacht voor deze modus. Er wordt veelal onvoldoende uitgelegd wat 'De Gezonde Volwassene' van de patiënt precies is, wat die modus precies doet, hoe de patiënt kan leren contact te leggen met dit deel van zichzelf en hoe dit gezonde deel versterkt kan worden in therapie.

Deze workshop richt zich op het herkennen, versterken en inzetten van de Gezonde Volwassene.

Workshop 'Complexe casussen' (1 dag)

Veel deelnemers aan onze cursussen hebben aangegeven dat zij behoefte hebben aan terugkomdagen of masterclasses om complexe casussen te bespreken en nieuwe manieren te ontdekken om met deze problemen om te gaan. Daarom starten we dit jaar met een aantal masterclasses voor casussen van volwassen patiënten gegeven door Hannie van Genderen en Remco van der Wijngaart. Alle deelnemers worden verzocht voor aanvang een casus op te sturen waar zij vragen over hebben.

Voor actuele informatie over alle cursussen zie www.schematherapieopleidingen.nl

Voor meer informatie over schematherapie kijk op www.schematherapie.nl en volg de LinkedIngroep van de Vereniging voor Schematherapie

Voor internationale contacten en informatie zie www.SchemaTherapySociety.com

9. Literatuur

Bij de bijeenkomst staat aangegeven welk deel van een boek van toepassing is bij dit cursusonderdeel. Als u het lezen van kleine stukjes van hoofdstukken niet prettig vindt, raden wij u aan om het hele hoofdstuk te lezen, want de rest komt meestal bij een andere bijeenkomst aan de orde.

De reden waarom de literatuur is opgesplitst is, is niet alleen van inhoudelijke aard, maar ook vanwege het beperken van het aantal te lezen pagina's per bijeenkomst.

Verplichte literatuur uit aan te schaffen handboeken:

- Behary, W. (2009). *Waarom gaat het altijd over jou? Omgaan met narcisme en egocentrisme bij anderen*. Amsterdam: Hogrefe Uitgevers.
- Young, J.E., Klosko, J.S., & Weishaar, M.E. (2005). *Schemagerichte therapie. Handboek voor therapeuten*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Zeigler-Hill, V., Green, B.A., Arnau, R.C., Sisemore, T.B., & Myers, E.M. (2011). Trouble ahead, trouble behind: Narcissism and early maladaptive schemas. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 42, 96-103.

Verplichte literatuur op de website www.schematherapieopleidingen.nl):

- Genderen, H. van, & Arntz, A. (2010). **Schematherapie bij borderline-persoonlijkheidsstoornis. Amsterdam:**
Uitgeverij Nieuwezijds.
6. Technieken: Ervaren en uiten van gevoelens p. 119-126 8 p.
10. Methodieken per modus p. 171-186 16 p.

Aanbevolen literatuur:

- Bamelis, L. L. M., Evers, M. A. A., Spinhoven, P., & Arntz, A. (2014). Results of a multicenter randomized controlled trial of the clinical effectiveness of schema therapy for personality disorders. *American Journal of Psychiatry*, 171, 305-322.
- Cramer, P. (2011). Young adult narcissism: A 20 year longitudinal study of the contribution of parenting styles, preschool precursors of narcissism, and denial. *Journal of Research in Personality*, 45, 19-28.
- Sines, J., Waller, G., Meyer, C., & Wigley, L. (2008). Core beliefs and narcissistic characteristics among eating-disordered and non-clinical women. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 81, 121-129.

Aanbevolen DVD's:

- **Schematherapie, stap voor stap**

Remco van der Wijngaart & Hannie van Genderen
www.schematherapy.nl

- **Schematherapie voor cluster B en C persoonlijkheidsstoornissen**
SCHEMA THERAPY, working with modes
Te bestellen via www.schematherapy.nl (let op schematherapy is anders gespeld)
- **Fine Tuning Imagery Rescripting.**
Remco van der Wijngaart en Chris Hayes
www.schematherapy.nl

- **Fine Tuning Chair work.**
Chris Hayes en Remco van der Wijngaart
www.schematherapy.nl
- **Schema therapy for the Avoidant-, Dependent- and Obsessive-Compulsive Personality Disorder**
www.schematherapy.nl
- Voor voorbeelden van cognitieve technieken wordt verwezen naar de dvd's '**Cognitieve therapie, de Socratische dialoog**' en '**Cognitieve therapie, methoden & technieken**':
www.dvd-cognitievetherapie.nl
- **Schematherapie voor de borderline persoonlijkheidsstoornis**
Te bestellen via www.schematherapie.nl

10. Bijeenkomst

Programma dag 1	Datum : 22 oktober 2021 Tijd : 09.45 tot 16.45 uur Docent(en) : Remco van der Wijngaart

Voorafgaand aan deze bijeenkomst te lezen literatuur: zie literatuurlijst.

09.45 - 11.00

I Casusconceptualisatie

09.45 - 10.05 Voorstellen & Leerdoelen
10.05 - 10.30 Introductie NPS, modi, raad-de-modus-spel
10.30 - 10.50 Vormen casusconceptualisatie van eigen client
10.50 - 11.00 Nabespreking

11.00 - 11.10

Koffie

11.00 - 12.30

II Zelfverheerlijker Empathische confrontatie

11.10 - 11.30 Empathische confrontatie bij Zelfverheerlijker: Inleiding
11.30 - 11.50 Demonstratie EC bij Zelfverheerlijker
11.50 - 12.20 Oefenen met EC bij Zelfverheerlijker
12.20 - 12.30 Nabespreking oefening

12.30 - 13.00

Lunch

13.00 - 14.30

III Imaginaire Rescripting bij verwennende ouders

13.00 - 13.20 Introductie Imaginaire rescripting bij verwennende ouders
13.20 - 13.50 Demonstratie Imaginaire rescripting
13.50 - 14.20 Oefenen IR bij verwennende ouders
14.20 - 14.30 Nabespreken

14.30 - 14.40

koffie

14.40 - 15.50

IV Stoelentechniek bij Zelfverheerlijker

14.40 - 15.10 Introductie en demonstratie Stoelentechniek bij Zelfverheerlijker
15.10 - 15.40 Oefenen Stoelentechniek bij Zelfverheerlijker
15.40 - 15.50 Nabespreking

15.50 - 16.30

V Grenzen stellen bij Narcistische PS

15.50 - 16.10 Introductie en demonstratie grenzen stellen bij NPS
16.10 - 16.30 Oefenen grenzen stellen
16.30 - 16.35 Nabespreking

16.35 - 16.45

Evaluatie & certificaten